

magyarázza egyfelől, másfelől pedig az a körülmény, hogy a nevelés kezdetének ideje nála már egy későbbi korba esik, mint a családi nevelés közönséges ideje.

A modern pædagogia pótolta Rabelais programjának e hiányait és kellő méltánylásban részesítette az általa felállított jeles irányelveket, melyek bámulattal töltenek el a világias szerzetes iránt, ki annyira képes volt függetleníteni magát kora felfogásától s ki a korabeli neveléstől csak a jót vette át, amit az nyújtott.

BARLA SZABÓ TITUS.

AZ ÚJ OLASZ NÉPISKOLAI TÖRVÉNY.

Késhegyig menő harcok folytak az olasz sajtóban, míg annyira került a dolog, hogy III. Viktor Emánuel «Isten kegyelméből és a nemzet akaratából Olaszország királya» 1904. évi július 8-án szentesítette a törvényt, mely végre-valahára egyelőre rendezte az elemi iskolák és tanítói fizetések régóta vajdó ügyét.

Az új törvény 30 cikkelyből áll. 19 cikkely az iskolakötelezettséggel és általában az elemi oktatás rendezésével foglalkozik, a 20—30. cikkelyek pedig a tanítók fizetésével, hatodéves pótlékaival és szolgálati viszonyaival. Főbb intézkedéseit a következőkben ismertetjük meg. Az iskolakötelezettséget a 12-ik életévig terjeszti ki. Elrendeli, hogy a tankötelesek névsorát össze kell állítani és az iskolai év megnyitása előtt egy hónapig ki kell függeszteni a községházán. Mikor megnyílik az iskola, a községi előljáró értesíti a meg nem jelent tankötelesek szüleit vagy gyámjait, megidézeti őket, hogy meggyőződjék arról, vajjon hanyagságról, vagy szegénységről van-e szó; az előbbi esetben megintti őket és alkalmazza reájuk az 1877. évi jul. 15-iki törvényben kiszabott büntetési fokozatokat; utóbbi esetben pedig intézkedik arról, hogy a szegénysorsú gyermekek ruhával, könyvvel, ebéddel elláttassanak, miként arról a 4-ik cikkely gondoskodik. Időközben a tanítók és igazgatók is értesítik a hanyag gyermekek szüleit vagy gyámjait. Ha postán küldik az értesítést, portomentes a levél. A községeket felhatalmazza az új törvény arra, hogy költségvetésükben gondoskodjanak oly alapról, melyből a szegény családok gyermekeit ebéddel, ruhával, könyvekkel és egyéb taneszközökkel elláthatják, ha ugyan valamely jótékony célú intézmény nem gondoskodik arról. Az olyan községekben, ahol az alsó, fiú- és leányosztályok csak két tanítóra vannak bízva, az egyik az I. vegyes osztályt vezete, a másik pedig a II. és III. szintén vegyes osztályt. A növendékeket nemök szerint csak abban az esetben kell elkülöníteni, ha a fiúk és leányok száma akkora, hogy párhuzamos

osztályokat kell felállítani. Ha a növendékek 50-nél kevesebben vannak, a felsőbb osztályok is lehetnek vegyesek.

A jelen törvény életbeléptekor fennálló iskolákat a községek ujonnan szervezhetik az illetékes tanügyi hatóság jóváhagyásával. Ha ezen átszervezés következtében a tanítótestület egyik-másik tagja rendelkezési állapotba jutna, vagy más alsóbb osztályokban kell alkalmazni, vagy a felsőbbekben, habár azok csupán egy évfolyamból állnak is. Ha közöttük tanítónők vannak, akkor ezeket ideiglenesen a felsőbb fiúosztályokban is alkalmazhatják, ha az osztályokban már nem lehetne.

Azok az elemi iskolai tanulók, akik középiskolákban tovább akarnak tanulni, a negyedik elemi osztály bevégeztével, külön *érettségi vizsgálatot* (*esame speciale di maturità*) tehetnek, hogy felvehessék őket az említett iskolába. Eltörlik a középiskola I. osztályába való felvételi vizsgálatot. Azok a magániskolában, vagy otthon tanuló növendékek, akik 1894 után születtek, és felvételi vizsgálatra jelentkeznek a középiskolák más osztályaiába, a fent említett érettségi bizonyítványt (*diploma di maturità*) kötelesek felmutatni. A jelen törvény életbelépésétől számított egy év múlva a kormány új javaslatot fog benyújtani a tanítóképző-intézetek ujjaszervezése tárgyában. Az «érettségi vizsgálatra» bocsátáskor az állami kincstárba 15 lira fizetendő. A 9. cikkely egyúttal azt is elrendeli, hogy az állami fő- és almagiszteriumokban a beiratási díj 8 lirával emeltetik; a reáliskolákban, tengerészeti iskolákban és képzőintézetekben pedig csak 6 lirával lesz több az évi beiratási díj. Három év múlva azokban a községekben, hol a felsőbb, fiú- és leányosztályok száma ötre egészített ki, állítani kell egy VI. osztályt is, de az V. és VI. osztályban naponként csak három kötelező órát lehet tartani, ide nem számítva a tornát és a nemkötelező tárgyakat. Ezt a két osztályt egy tanítóra lehet bízni. Este, vagy ünnepnapokon nem szabad órákat tartani. Az órarend megállapításában tekintetbe veendő a helyi viszonyok. Az V. és VI. osztály tárgyai: olasznyelv; Olaszország politikai története a XIX. században, vonatkozással a gazdasági állapotra; jogi ismeretek; földrajz; számtan, geometria, könyvvezetés, gazdaságtan; természettudományi és egészségügyi ismeretek, szépírás és rajz. Leányosztályokban női kézimunka is. Éneket, kézimunkát, mezei gazdaságot is lehet tanítani, ha alkalmas ember van rá, ha beleilleszthetik az órarend keretébe és a községek fedezhetik a megfelelő kiadásokat. A minisztérium engedélyt adhat arra, hogy a VI. elemi osztály bevégezésekor kiállított bizonyítvány (*diploma di licenza elementare*) feljogosítson a reáliskola II. osztályába való felvételre, 25 lira lefizetése mellett. Aki a III. elemi osztályból kiállotta a vizsgálatot, annak joga van arra, hogy a fennálló törvények értelmében felvétesse magát a választók névjegyzékébe.

Azon tanítók, akik dicséretes eredménnyel tanítanak felnőtt írástudatlanokat az esti iskolákban, évenként 100—150 lira jutalomdíjban részesülnek; 70—75 lirában pedig azok, akik községek vagy erkölcsi testületek által alapított intézetekben tanítják őket ünneppapokon. E jutalomdíjban a meglevőkön kívül még 3000 iskola részesül az olyan községekben, ahol magasabb az írni olvasni nem tudók százaléka, mint ahogy az a népszámlálás adataiból kitűnik. Az esti iskolák minden évben legalább hat hónapig lesznek nyitva, a vasárnapiak pedig az egész iskolai éven keresztül. Azon tanítónak, aki az esteli oktatás megszűntével tovább tanít a felnőttek vasárnapi iskolájában, 50 lirával lehet emelni a fizetését. Az esti és vasárnapi iskolában felváltva főként azokra a községi tanítókra bízandó a tanítás, akiknek nincsen egyéb fizetéses hivataluk, vagy mellékjövedelmük, és csak ilyenek nem létében lehet más, oklevéles tanítókat megbízni, a tanfelügyelő ajánlatára. A tanítókat arra nem lehet kötelezni, hogy az esteli vagy vasárnapi iskolában tanítsanak. Ezek az iskolák két, vagy több osztályból is állhatnak a fiú- s leány-növendékek korához és előképzettségéhez mérten. Az írni-olvasni nem tudók névjegyzékét a községi előljáró összeállítja, átadja a tanítónak, hivatalból beiratja őket az esti vagy vasárnapi iskolába s lelkükre köti, hogy szorgalmasan eljárjanak az órákra. A hivatalos összeírástól számított egy év leteltével az előljáróságnál bizonyítvánnyal kötelesek igazolni, hogy szorgalmasan jártak az iskolába. Akik ezt elmulasztották, vagy kielégítő eredményt nem tudnak felmutatni, ha a szükség kívánja, egymás után két esztendőn át újra beírják őket s ha annak sem lenne eredménye, 2-től 25 liráig terjedő bírságot hajtanak be rajtuk. Csak az olyan 1885 után született fiataloknak adják meg a fegyvertartási engedélyt, akik a rendőrség valamelyik hivatalnokának jelenlétében sajátkezűleg aláírt kérvényben folyamodnak érte. Akik az 1900. évnél későbbben születtek, azok fizetéssel járó alkalmazást közhivatalokban és erkölcsi testületeknél nem kaphatnak, ha felmutatni nem tudják az elemi iskola elvégzéséről szóló bizonyítványt.

Azon községek, melyek a jelen törvényben biztosított állami segély dacára sem képesek beállítani a köteles felsőbb elemi osztályokat, az iskolaszék és közigazgatási bizottság előterjesztésére a minisztériumtól engedélyt nyerhetnek arra, hogy náluk a felsőbb osztályok felállításának kötelezettsége egészben vagy részben felfüggesztessék. Az olyan iskolákban, hol a tanítás csak hat hónapig tart, a fizetés a jelen törvényben megállapított rendes fizetésnél egy negyeddal kevesebb lesz; de a nyugdíjhoz éppen úgy hozzá kell járulniok, mint az egész éven át működő iskolák tanítóinak. Az ilyen iskolák egy negyeddal kevesebb állami segítségben részesülnek. A törvény kihirdetése előtt kinevezett tanítók szerzett jogai tiszteletben tartatnak.

Az elemi iskolai tanítók minimalis fizetése egy mellékelt táblázaton van feltüntetve. Öt év lefolyása alatt a fiú- és vegyes iskolákban *legalább* 1000 (egyezer), a leányiskolákban 850 (nyolcszázötven) lira lesz a tanítói fizetés. A táblázat szerint az I. osztályba tartozó (80 ezer lakosnál népesebb) városban fiú- és vegyes iskolák tanítói legalább 1500 lira, a leányiskolákéi 1300 l. fizetést kapnak; a kisebb városokban 1350 és 1150 lírát; a II. osztályba sorozott városi iskolák tanítói, mindig a szerint hogy fiú- vagy vegyes, illetőleg leányiskolában tanítanak: 1200, illetőleg 1000 lírát, a III. osztályba tartozó városi iskolákban 1140 és 940 lírát, továbbá az I. osztályba sorozott falusi iskolákban 1000 és 800, a II. osztályokban 950 és 800, a III. osztályba eső falusi iskolákban pedig 900, illetőleg 750 lira lesz a minimális fizetés. Az új fizetésrendezés szerinti és az 1904. évi július 1-ig élvezett fizetés közti különbözetet, a már meglevő hatodéves pótlékokat nem értve oda, két év alatt kötelesek a községek kifizetni. Elrendeli továbbá az új törvény, hogy a fizetés egytizedét képező hatodévi pótlékokat az 1886. évi április 11-iki törvényben megállapított kezdőfizetések alapján; az ez évi június 30. után esedékes pótlékot azonban az ujonnan megállapított fizetések után számítsák.

P.

AZ ÚJ NÉPOKTATÁSI TÖRVÉNYJAVASLATRA VONATKOZÓ, MEGSZÖVEGEZETT INDÍTVÁNYOK.

Egy kiváló pædagogusunk, aki népoktatásunk ügyének fejlődését az alkotmányos idők beállta óta nagy figyelemmel kísérte, küldötte be hozzánk az alább olvasható sorokat, s a hozzájuk kapcsolt szövegjavaslatokat. Habár a népoktatási törvényjavaslat már a Ház asztalán fekszik, célszerűnek véljük a szóban forgó indítványok közlését, mert fontos elméleti és gyakorlati pædagogiai kérdésekkel fűggenek össze, s ebből a szempontból a törvényjavaslat még kevésbé volt tárgyalva.

*

Megkísérlettem a népnevelési törvényjavaslatnak, mely a napokban bizottsági tárgyalás alá kerül, olynemű módosítását, részben pótlását, hogy véleményem szerint a nemzeti közoktatás egységének szempontjai benne erősebben és határozottan érvényesüljenek. Midőn e kísérletem közlését kérem, érzem ugyan, hogy talán felvilágosító okadatolás mellett több figyelmet kelthetne és nyerne érdekességében; de bizom benne, hogy maga a puszta szöveg elvi következetességével